

מאוצרות הפרשה

ואתחנן אל ה' (ג, כג)

כתוב במדרש (דברי"ר י"א-י) שהתפלל משה רבינו חמש מאות וחמש עשרה תפילות כמנין "ואתחנן". וכך אמר משה רבינו לפני ה' יתברך: ריבונו של עולם, אם אין אתה מכניס אותי לארץ ישראל הניחני כחיות השדה, שהן אוכלות עשבים ושותות מים ורועות את העולם כך תהא נפשי כאחת מהן! אמר לו הקב"ה: רב לך! אמר משה לפניו: רבונו של עולם, אם לאו, הניחני בעולם הזה כעוף זה שהוא פורח בכל ארבע רוחות העולם! אמר לו הקב"ה: רב לך!

שואל בספר "מראש אמנה", הדברים צריכים ביאור רב, משהגיע שעתו של משה רבינו לסיים את חייו כבן אנוש, הוא ידע מה מצפה לו בעולם האמת. הוא הרי היה במרום בעת קבלת התורה וראה כיצד נראים החיים האמיתיים. ואם כן, מה טעם היה בבקשתו להשאיר בעולם הזה כבעל חי המשוטט בשדות או כעוף הפורח באוויר? וכי יש משמעות לחיי הכלב והציפור מול השהיה בעולם שכולו טוב, במחיצת הבורא יתברך, בעולם הנשמות?

וביאור העניין הוא, שלכל בעל חי יש תפקיד שעל ידו הוא מרבה כבוד שמים. אין אנו יודעים בדיוק מהו תפקידו של כל יצור בבריאה אך באופן כללי אנו יודעים כי "כל הנברא – לכבודי בראתיו!" משה רבינו העדיף למלא תפקיד ולהרבות כבוד שמים אפילו כך שהוא יהיה חיי כלב, מאשר לקבל שכר ולהנות בעולם הנצח! ומכאן עלינו ללמוד את השאיפה הצריכה למלאות את ישותו של כל נברא – למלא תפקידו ולהרבות כבוד שמים בכל מצב ובכל תנאי, כי לכך הוא נוצר – "לכבודי בראתיו!" (מדשן ביתך)

שם. ומנין שהתפלל משה תקט"ו [חמש מאות וחמש עשרה] תפילות? שנאמר: ואתחנן אל ה' – מנין ואתחנן? הכי הוון (ילקו"ש רמז תקתמ).

וכי מכיון שכתוב 'ואתחנן' לומדים שמשה התפלל חמש מאות וחמש עשרה תפילות?!

באר ה"פני יהושע": משה רבנו התחיל להתפלל אחרי שכבש את סיחון ועוג, כפי שפרש רש"י. והלא בגמרא בבא בתרא (פ' יש נוחלין) מבואר, שמלחמת סיחון ועוג היתה בט"ו באב, יום שכלו מתי מדבר. והנה משה רבנו נפטר בז' באדר. אם נספר את הימים שישנם מט"ו באב עד ז' אדר – נמצא מאתיים ימים. בכל יום ישנן שלש תפילות, נמצא שבחדשים אלו היה צריך להתפלל שש מאות תפילות. אמנם, בשבת הדין הוא שאסור לבקש על צרכיו, ועל כן לא התפלל על כך בשבתות. בשבעה חדשים ישנן עשרים ושמנה שבתות, כפול שלש תפילות – סך הכל שמונים וארבע תפילות. הרי שצריכים אנו להחסיר שמונים וארבע משש מאות – סך הכל חמש מאות ושש עשרה תפילות. ביום שהוא נפטר לא היו לו שלש תפילות כי הוא נפטר בצהריים, הרי שסך כל התפילות עולה בדיוק לחמש מאות וחמש עשרה. (לאור הנר)

כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו... בכל קראנו אליו (ד, ז)

הנה מדרך העולם בהגיע עת דודים – כשאדם עומד בנישואי בנו הראשון ואין הפרוטה מצויה בכיסו הרי הוא פונה לקרובו 'בעל מאה' והלה עוזרו וסומך את ידיו, בהגיעו לנישואי השני הרי הוא מתבייש

להזור ולבקש מאותו קרוב, על כן הוא הולך לקרוב אחר, בשלישי הוא כבר מחפש מכר שלישי, וכן על זה הדרך, לזה אמרה תורה 'כי מי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו... בכל קראנו אליו', ונקט 'קרובים' לשון רבים, כי כביכול אינו רק 'קרוב' אחד שאפשר לבקש מאתו פעם אחת ותו לא, אלא יש בידנו לשוב ולבקשו שוב ושוב בכל קראנו אליו יעננו ביום קראנו, וכל המרבה הרי זה משובח. (באר הפרשה)

וביקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך (ד, כט)

ה"אור החיים" הקדוש זצ"ל דייק, מדוע הכתוב פותח בלשון רבים: "וביקשתם", ומסיים בלשון יחיד: "ומצאת"? ותירץ, שרבים המתפללים ומבקשים בקשות מאת השוכן במרומים, אבל רק מעטים הנענים, ובודדים הם שמשאלות ליבם מתגשמות. וזהו: "וביקשתם את ה' אלקיך", רבים המבקשים. "ומצאת" רק בודדים נענים. ומדוע? "כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך". משום שמעטים בלבד מתפללים בכל ליבם, סומכים אך ורק על הקב"ה, ואומרים: רבונו של עולם, אין לנו מלך אלא אתה, ומבלעדך אין לנו מלך גואל ומושיע!" (מעין השבוע)

כבד את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלקיך (ה' - ט"ז)

אף על כבוד אב ואם נצטוו במרה (רש"י) לכאורה מאי נפקא מינה היכן נצטוו על כיבוד אב ואם? מבאר ה"משך חכמה", בהקדם מה שיש להוסיף ולשאול, מה ההדגשה "כאשר צוך ה' אלקיך", וכי רק זאת ציווה ה', והלא כל מצוות התורה הן ציווי השי"ת? אלא, אמרו רבותינו בירושלמי (קידושין), שמצוות כיבוד אב ואם היא מצוה קלה, כיון שהבן חש בה מעין פריעת חוב כלפי הוריו שטרחו ויגעו למענו, והוא מרגיש בזה כחובה אנושית טבעית, כהבעת תודה והוקרה על שדאגו לו ימים רבים, האכילוהו, הלבישוהו ולימדוהו, והבנים חייבים איפוא לגמול להם על כל הטובה שהשפיעו עליהם. אבל לאמיתו של דבר, טעם חובת קיום המצוה אינו תלוי בכך, שהרי מצווה התורה כי גם אם אביו ואמו עזבוהו ולא גדלוהו חייב הבן לכבדם, לכן הדגישה התורה "כבד את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלקיך", מתי היה הציווי? במדבר - במרה, שם החל סיפוק צרכיהם בדרך נס - "ויוורוהו ה' עין וישלך אל המים וימתקו המים", ומיד לאחר מכן "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" וה"שלי"ו ו"שמלתך לא בלתה מעליך", הבנים לא היו תלויים כלל בהוריהם, שלא היו צריכים לעמול לפרנסת בניהם, בזמן שההורים לא היו צריכים לטרוח בגידול ילדיהם, כי מן היה יורד מן השמים, מים מהבאר, בשר מהשלי"ו והענן היה יורד ומגהץ את בגדיהם, ועם כל זאת ציוה הקב"ה לכבד את ההורים.

זו גם הסיבה שגם במצוות שבת נאמר: "שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלקיך", שהירושלמי (שבת ט"ו:) אומר, "לא ניתנה שבתות אלא לעסוק בהן בדברי תורה", היינו, מי שבששת ימי המעשה עוסק בענייני חולין, זקוק ליום השבת כדי להחיות את נפשו, אך מי שכל ימיו דבוק ליוצרו ועוסק בעניינים רוחניים, יכול הוא לחשוב שמצוות השבת לא נאמרה אליו, לכן הדגישה התורה "שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך ה' אלקיך", והיכן ציוה? במדבר, בעת שהיה עוסק בתורה תמיד ודבק בבוראו, ועם כל זאת הזכירה התורה וציוותה על שמירת השבת, כך תעשה גם לדורות. (מדשן ביתך)

כאשר אומות העולם רואים את הקרבה המיוחדת של ישראל מתפעלים מכך

"כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החוקים האלה, ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה". (ד, ו)
מדברי הכתוב נראה שכאשר הגויים שומעים את החוקים שניתנו לעם ישראל, הדבר מעורר אצלם התפעלות, והם מגיבים ואומרים: "רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה".

דבר זה צריך הבנה, שהרי כידוע, 'חוקים' הם מצוות שטעמיהן נסתר מאיתנו, והנה בתחילת פרשת חוקת כתוב ברש"י: "לפי שאומות העולם מונין את ישראל לומר, מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה". הרי לנו שאומות העולם מזלזלים בישראל שמקיימים מצוות שאין בהם טעם. כיצד איפוא, מתיישבים דברי רש"י בפרשת חוקת עם הפסוקים המובאים בפרשתנו מהם עולה שאומות העולם דווקא משבחים את ישראל ומתפעלים מחוקיהם?
הדברים יבוארו על פי המעשה הבא:

בית הכנסת שבו התפלל הצדיק ר' שלום מרדכי שבדרון המפורסם בכינויו המהרש"ם מברז'אן, היה מקושט בירק ובפרחים כיאה לחג השבועות. כולם עמדו מוכנים לתפילת ערבית של ליל יום טוב ראשון של שבועות, והחזן שעמד ליד מקומו פתח בקולו הערב: "ברכו את ה' המבורך".

בחוץ סערה באותה שעה סופת גשמים עזה שפרצה במפתיע. לפתע נפתחה דלת בית הכנסת ולמקום נכנס מפקד הצבא הפולני בכבודו ובעצמו. נשימתם של המתפללים נעתקה וליבם החסיר פעימה. הם הבינו שאם המפקד הפולני הגיע לבית הכנסת בלי הודעה מוקדמת בודאי משהו חמור ארע. המחזה שנגלה לעיני המתפללים ברגעים הבאים היה בלתי צפוי לחלוטין: המפקד פסע בצעדים מהוססים למזרח בית הכנסת, שם ישב המהרש"ם והתפלל. הוא רכן לעברו ולחש כמה משפטים בהבעת התנצלות. אחר סב על עקבותיו ויצא מביהכ"ס. הקהל השתומם למראה עיניו, אולם ר' שלום מרדכי המשיך בתפילתו כאילו דבר לא אירע.

לאחר התפילה כאשר כולם קרבו לאחל ברכת שבת שלום למהרש"ם, נענה הצדיק למבטיהם השואלים והואיל לספר את סיפור המעשה. כשקורת רוח ניכרת על פניו פתח בדבריו.

"שבוע קודם, פנו אלי כמה מעסקני הקהילה, וסיפרו לי על מצוקתם של כמה חיילים יהודים המשרתים ביחידה הפולנית הסמוכה לעירנו. החיילים מבקשים להשתחרר ביום החג מפעילות צבאית ולעשות את החג בעירנו כדת וכדין, אך המפקד מסרב לכך בכל תוקף. בדרך כלל נענים המפקדים הגויים לבקשות מעין אלו, אך הפעם משום מה התעקש המפקד ולא היה מוכן לשמוע על כך.

"נגשתי אל המפקד הישיר של החיילים ובמילים נרגשות תיארתי באוזניו את קדושתו של החג ואת החובה האנושית לתת לחיילים לחגוג את החג בקרב בני עמם. בראות המפקד רב יהודי נתרכך קמעה, אך לדבריו אין בסמכותו לאשר את שחרורם של החיילים. סמכות זו מוקנית למפקד הצבא הפולני בלבד. לאחר הפצרות מרובות התקבלתי בלשכתו של מפקד הצבא, אך הוא הביט בי בעיניים קשות והפטיר ביובש: "אינני מוכן לשחרר חיילים מתפקידם". ניסיתי לדבר על לבו, אך הוא סירב שוב ושוב. לבסוף נעתר לגלות את הסיבה לסירובו העיקש. הוא סיפר לי בסוד, כי בדיוק ביום זה מתוכנן להיערך תמרון צבאי גדול.

"ליבי נמוג בקרבי. לא די בכך שלא יוכלו לחגוג את החג כהלכתו בקרב אחיהם היהודים, אלא הם יאלצו גם לחלל "בהידור רב" בפעילות צבאית מאומצת. אזרתי אומץ ואמרת למפקד: דע לך שזהו חטא גדול לאלץ יהודים לחלל את החג הקדוש, ואילו באשר לתמרון הצבאי שאמרת, אם הקב"ה ירצה הוא יוכל למנוע אותו. המפקד הביט בי במבט של זלזול וסימן לי לצאת מלשכתו.

"כל השבוע האחרון היה מזג אוויר נאה ובהיר. השמש האירה בשמים הזכים ורוח לא נשבה. אך היום בבוקר בלא אזהרה מוקדמת פרצה לפתע סערה עזה, שהביאה עימה גשמים שוצפים. מן השמים שמעו לרחשי לבם של החיילים היהודים ובטלו את התמרון הצבאי. המפקד שבתחילה כה זלזל בבקשתי לשחרר את החיילים היהודים לחגוג את החג, נוכח לראות בהתממשות אזהרתי בענין ביטול התמרון, וראה בחוש את יד ה' בדבר. הוא בא כעת במיוחד כדי להתנצל, והבטיח שמעתה הוא ידאג באופן אישי לשחרר את כל החיילים היהודים לקראת חגיהם" סיים הצדיק את סיפור המעשה, והוסיף: "גם אומות העולם שתחילה מסרבים להכיר בחשיבותם של מצוות התורה, כאשר הם רואים שהקב"ה דואג שעם ישראל יוכל לקיימם, ואף לעתים משנה את הטבע עבור כך, גם הם מודים בחשיבותם"

בזה מתיישבת הסתירה האמורה: אמת, הגויים לא מבינים ולא מעריכים את ישראל בשומעם את החוקים שאינם מובנים להם. אבל כאשר הם רואים את הקרבה המיוחדת שיש לעם ישראל אצל הקב"ה, הם מתחילים להכיר בחשיבותם של אותם חוקים. "אשר ישמעון את כל החוקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה". אימתי זה יקרה? ממשיכה התורה ואומרת: "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו" – כאשר הם רואים את הקרבה המיוחדת שיש לעם ישראל אצל הקב"ה, שמוכן לשדד מערכות בשביל שיצליחו לקיימם, או אז הם מתפעלים ומודים בערכם. (מתוך הספר "ללמדך" דברים שעתידי לצאת א"ה)

פינת ההלכה

נפלה הטלית על שיח

שאלה: בשבת בבוקר עשו מנין בחצר, ואחד מהשכנים זרק את טליתו למטה כדי לפרוס אותה על השולחן מתחת ספר התורה, ובטעות היא נפלה על שיח בצד החצר, האם מותר לקחת משם את הטלית?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' של"ו ר"ב) שראשי האילן שגבוהים מן הארץ שלושה טפחים אסור להשתמש בהם, וגם להוריד מהאילן אסור כמבואר שם, ורק אם הם קנים הרכים כירק מותר להשתמש בהם (רמ"א שם סעי' א'), אבל אם הוא קשה ואפילו אינו קשה כאילן אסור (מ"ב שם). ולפי"ז אם זרק את הטלית ונפלה על שיח שבחצר שהוא קשה וגם גבוה יותר מג' טפחים חייב להשאיר שם את הטלית למשך כל השבת. (רבי יהודה אריה דינר שליט"א, מים חיים)

חידה שבועית

עֵיפֵה אוֹתוֹת בְּצִלּוֹת חַיִּיבוֹת, וְלֹא־חַיִּיבֵת אֶסְפִּיק וְלֹא צוּר, וּבִיחַד אֶשֶׁה חַיִּיב אֶמְאֹר?

תשובה לחידה פר"ש: חרמון, שריון, שניר (ג.ט) תשובה לחידה השבועית: חורף, סתיו, אביב, קיץ.

מזל טוב

מזל טוב העיר: משפחת קבלי לאירוסי הבת

משפחת מקובר להכנס הבן לעול תורה ומצוות

מזל טוב העיר: משפחת קבלי לאירוסי הבת

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

פתח תקוה. קצב של עיר, לב של מושבה

מרכז העיר: משפחת קבלי לאירוסי הבת
משפחת מקובר להכנס הבן לעול תורה ומצוות
מזל טוב העיר: משפחת קבלי לאירוסי הבת

היחידה לחינוך חרדי
ותרבות מורשת ישראל
רמי גרינברג, ראש העיר